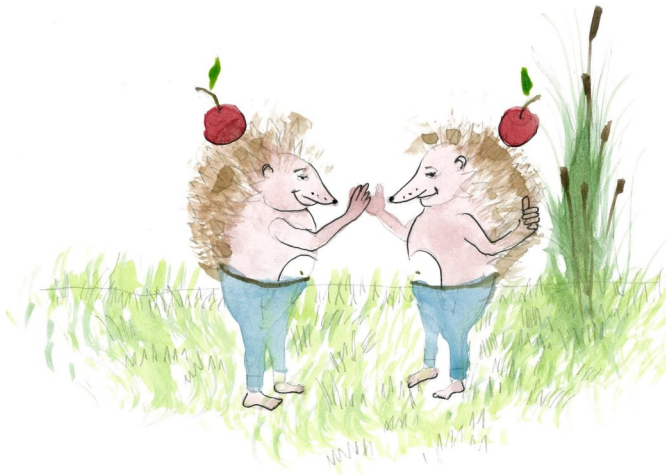

Ezis un zaķis

Latviešu tautas pasaka
Amandas Krūmiņas ilustrācijas

Ezis ar savu brāli
sarunāja zaķi izjokot.
Mežmalā bija dziļš
grāvis. Katrs ezis
nostājās savā
grāvja galā. Tad

ezis, kas bija tuvajā galā, teica zaķim:
“Nu, klausies, zaķi! Tu liemies, ka esi liels
skrējējs, bet es gribu ar tevi sacensties.”

Zaķis atbildēja:

“Ei, ei, ei!
Skrienam! Ticu,
ka uzvarēšu. Ja
zaudēšu, lai
man ūsas
izrauj!”

“Ko ticēt, ko neticēt?
Saderēsīm! Ja tu
uzvarēsi, varēsi izraut
manam kažokam desmit
dzeloņus. Ja es uzvarēšu,
tad izraušu no tavām
ūsām desmit spalvas. Vai
norunāts?”

Zaķis atbildēja: “Norunāts! Bet man
žēl tava kažoka.”

Bet ezis teica: “Man žēl tavu ūsu! Bet
kā skriesim? Skrien tu pa grāvja malu, es
– pa grāvja dibenu.”

Aiziet! Zaķis aizskrēja kā viesulis un
karstumā nemaz neapskatījās, vai ezis
skrien vai neskrien. Otrā galā ezis jau
bija priekšā. Zaķis neatpazina eža brāli!
Eža brālis sauca: “Ei! Ko tu tik ilgi skrēji?
Es gandrīz nosalu, tevi gaidīdams!”

Zaķis
žēli teica:
“Vai, vai,
man
šoreiz
labi
negāja.

Skriesim vēl atpakaļ!”

Ezis atbildēja: “Labi, skriesim!”

Zaķis otru reizi aizskrēja kā
viesulis. Bet otrā galā ezis
jau atkal bija viņam
priekšā. Ezis sauca: “Man
salst! Dod tās ūsas!”

Zaķis vēl žēlāk teica:
“Skriesim vēl tikai vienu
reizi. Tad kā būs, tā būs!”
Ezis atbildēja: “Labi,
skriesim!”

Zaķis trešo reizi aizskrēja kā viesulis. Bet otrā galā eža brālis jau atkal bija viņam priekšā. Eža brālis sauca: "Man salst! Dod tās ūsas! Es ar tevi vairs nespēkošos."

Zaķim nekas neatlika, bija ūsas jādod. Ezis izrāva zaķim desmit ūsu spalvas un iebakstīja piecas savam brālim pie lūpām un piecas - sev pašam.

No tā laika visiem ežiem ir tādas zaķa ūsas pie lūpām.

Skolotāju / vecāku lapa

Virsraksts: Ezis un zaķis

Latviešu tautas pasaka

Ilustrators: Amanda Krūmiņa

Līmenis

LIX: 26

Valodas līmenis: A2

Piemērotais vecums: 2.-4. klase

Vārdu saraksts

Pamata vārdu krājums

atbildēt	<i>to answer</i>
brālis	<i>brother</i>
dziļš, -a	<i>deep</i>
klausīties	<i>to listen</i>
(ne)ticēt	<i>to (not) believe</i>
skriet	<i>to run</i>
teikt	<i>to tell, to say</i>
ūsas	<i>moustache</i>
zaķis	<i>rabbit</i>
zaudēt	<i>to lose</i>

Paplašinātais vārdu krājums

dzelonis	<i>spine</i>
bakstīt	<i>to poke</i>
ei!	<i>Hey!</i>
ezis	<i>hedgehog</i>
grāvis	<i>ditch</i>
izraut	<i>to pull out</i>
kažoks	<i>coat, fur</i>
lielīties	<i>to boast</i>
lūpa	<i>lip</i>
mežmala	<i>border of a forest</i>
(ne)atpažīt	<i>to (not) recognize</i>
(ne)spēkoties	<i>to (not) compete</i>
(no)salt	<i>to freeze</i>
(no)stāties	<i>to stand</i>
sacensties	<i>to compete</i>
saderēt	<i>to make a bet</i>
sarunāt	<i>to talk, make arrangements</i>
skrējējs	<i>runner</i>
spalva	<i>feather</i>
uzvarēt	<i>to win</i>
viesulis	<i>whirlwind</i>
žēli	<i>miserably</i>

Frāzes

aiziet!	<i>away we go!</i>
grāvja dibens	<i>bottom of the ditch</i>

grāvja gals	<i>end of the ditch</i>
grāvja mala	<i>edge of the ditch</i>
man salst	<i>I'm cold</i>
man žēl	<i>I'm sorry for...</i>

Pārrunu jautājumi

- Kas ir pasaka?
- Vai dzīvnieki ir spējīgi runāt kā cilvēki? Ja jā, kad tas ir iespējams?
- Ko nozīmē kādu izjokot?
- Kādas ir sajūtas, kad tiek izjokots?
- Kādās sacensībās esi piedalījies?
- Kas uzvarēja sacensības, kuras tu piedalījies?

Nodarbības stundā

1. Skolēnus sadala pa pāriem. Katram pārim izsniedz dažādu krāsainu papīru loksnes, līmi, grieznes un filčus (flomāsterus). Skolēni no iedotajiem materiāliem veido pasakas ilustrāciju. Kad skolēnu pāris ir izveidojis savu ilustrāciju, tad tie veic *Runas vingrinājumu* 1. uzdevumu.

Uzdevumi / Darba lapas

1. Darbības vārdi - 2. uzdevums
2. Kāds ir ezis? Kāds ir zaķis? - 4. uzdevums

Rakstu darbi

1. Citas beigas - 1. uzdevums
2. Ezis un zaķis - 3. uzdevums

Runas vingrinājumi

1. Skolēni pārī sadala lomas un lasa pasaku, iejūtoties eža vai zaķa tēlā.

Papildu materiāls

1. Bērnu veidota animācijas filma pēc šīs pasakas motīviem atrodama šeit:

<https://www.youtube.com/watch?v=NzOcqVUIuSA>

2. Kas ir pasaka?

Cits pasakas nobeigums

Vēlreiz izlasi pasaku 'Ezis un zaķis'! Uzraksti pasakai atšķirīgu nobeigumu!

Darbības vārdi

Atrodi pasakā visus darbības vārdus un pasvītro tos ar sarkanu zīmuli! Tad izvēlies trīs darbības vārdus ilustrēšanai un attēlo tos zemāk esošajos lodziņos!

<i>Darbības vārds</i>	<i>Ilustrācija</i>

Cik darbības vārdu atradi pasakā? _____

Ezis un zaķis

Aplūko attēlu! Uzraksti par to 3-5 teikumus!

Kāds ir ezis? Kāds ir zaķis?

Katrā slejā raksti vārdus, kas raksturo to, kāds ir ezis un kāds ir zaķis! Zem katra attēla ieraksti vismaz 10 vārdus!

Kas ir pasaka?

Pasaka ir izdomāts stāsts, kurā parādās tēli, piemēram, laumiņas, rūķīši, troļļi, raganas, milži un dzīvnieki, kam piemīt spējas runāt un darboties. Pasakās notiek burvestības un reizēm notiek neiedomājamas lietas. Pasakas ir literatūras žanrs. Pasakas sakņojas mutvārdu tradīcijās. Ļoti līdzīga sižeta pasakas ar vienādiem tēliem un motīviem var atrast visā pasaulē.

Teika ir parasti īss un kodolīgs stāsts, kurā darbojas dzīvnieki, augi, dabas parādības vai citas nedzīvas būtnes, kurām piemīt cilvēciskas īpašības. Teikas parasti stāsta par to, kā kaut kas veidojies vai radies un bieži beidzas ar morālu pamācību.

Pasakas sastāvdaļa	Kas pasakā parādās?
Pasakām raksturīgi ievada vai nobeiguma vārdi un izteicieni	Pasakas bieži sākas un beidzas līdzīgi. Bieži tiek izmantoti īpaši vārdi un izteicieni, piemēram, <i>Reiz bija/dzīvoja...</i> <i>Aiz trejdeviņiem kalniem un trejdeviņām zemēm...</i> <i>...un viņi dzīvoja laimīgi līdz mūža galam.</i> <i>...un tā dzīvo vēl šo baltu dienu.</i> Dažkārt pasakas beidzas ar neparedzētu pārsteigumu.
Labie tēli	Pasakā tēls ir jebkura dzīva būtne vai personifikācija (dabas parādība vai priekšmets), kas pasakā darbojas un ar ko lasītājs pasakā sastopas. Bieži pasakās parādās labie tēli, kas ir mīļi, nevainīgi, labsirdīgi, izpalīdzīgi un laipni. Labie pasakas tēli ir sērdienīte, izpalīdzīgs puisis un nabadzīgi ļaudis. Labie tēli var būt arī gudri, izveicīgi un spēcīgi. Citi tēli pasakā bieži palīdz labajam tēlam.
Ļaunie tēli	Ļaunie pasaku tēli ir raganas, velni, troļļi, nejaukas pamātes, ļauni kungi un skaudīgi kaimiņi. Ļaunie tēli pasakas beigās dažkārt iet bojā vai saņem kādu sodu par saviem nodarījumiem.
Karaļi (ķēniņi) un karalienes (ķēniņienes), prinči un princeses	Pasakās bieži minētas pilis, karaļvalstis, karaļi (ķēniņi) un karalienes (ķēniņienes), prinči un princeses.
Nabadzība	Pasakās parādās nabadzīgas kalpones, zemnieki vai gani, kā arī nabadzīgas ģimenes vai sērdieņi (bāreņi). Nabadzīgajiem ļaudīm bieži ir grūti iztikt un nav ko ēst.

Burvestības	Pasakās notiek burvestības. Dzīvniekiem un priekšmetiem tiek piešķirtas cilvēciskas īpašības. Parādās laumiņas, troļļi, rūķi, mājas gari u.tml. Notiek pārdabiskas lietas un neizskaidrojami brīnumi.
Atkārtota uzvedība vai skaitļi	Pasakās atkārtojas kāds uzvedības veids vai skaitļi. Bieži lietas, izteicieni un darbi notiek pa trim, sešiem un/ vai pa septiņiem/deviņiem pēc kārtas.
Vispārējās patiesības	Pasakās var tikt pieminēti kādi vispārīgi piedzīvojumi un pieredze, piemēram, pasaules izpēte, pieaugšana vai cerība (vai pietiks ēdamā un spēka).

Pasakās bieži sastopamie motīvi un parādības:

- dzīvnieki vai lietas, kam ir cilvēku īpašības un spējas;
- gudrība, viltības, vārdu spēles, atjautība;
- ceļinieka stāsti;
- kā kas cēlies;
- nabadzības pārvarēšana;
- cilvēka vājību nosodījums (ziņkārība, rijība, lepnums, ļaunums, slinkums utt.);
- cilvēka labo īpašību cildinājums (labestība, pacietība, devība utt.);
- viltības un atjautības uzvara pār ļaunumu (dažkārt varonis ņem talkā viltu, dažkārt pat pāriet ļaunuma pusē, tomēr beigās ļaunumu uzvar)
- pārspīlējuma izmantošana (septiņjūdžu zābaki);
- burvju vārdi vai izteicieni; to atkārtojumi (abrakadabra! Galdiņ, klājies!);
- varoņa aizbildnis vai sargs (laumiņas, maģiski izpalīgi, padomdevēji u.tml.);
- dažādi briesmoņi un pārdabiskas būtnes (pūķi, milži cilvēkēdāji, ļaunas būtnes);
- cīņa starp labo un ļauno vai gaismu un tumsu;
- jaunākais bērns pret vecāko bērnu (dēli, meitas, sacensība starp brāļiem un/vai māsām);
- ilgs, pārdabisks miegs vai garš ceļojums;
- neizpildāmi uzdevumi, kuru veikšanai nepieciešama gudrība, atjautība, pārdabiskas spējas vai spēks;
- meklējumi un ceļojumi;
- pamācības sārtības (nepieciešamā) un nesārtības/rijības (iegrību apmierināšanas) nošķiršanai;
- īpašas atslēgas vai darbības durvju vai ejas atvēršanai;
- dažādi (bieži pārdabiski) ziedotāji un palīgi.

Latviešu tautas pasakas, to iedalījums

Izmantots Garkalnes Mākslas un vispārizglītojošās vidusskolas skolnieces
Janas Makarovas 2015. gada zinātniski pētnieciskais darbs literatūrā
“Latviešu tautas pasakas inscenējums Erasmus+ projekta ietvaros

Pasaka ir galvenais vēstītājfolkloras žanrs. Tas ir neliels prozas darbs, kam pamatā fantastiska rakstura izdoma. Pasakās darbojas izdomātas būtnes, varoņiem tiek piedēvētas pārdabiskas spējas. Folklorā izšķir trīs galvenos pasaku žanus: brīnumu pasakas, dzīvnieku pasakas un sadzīves pasakas.

Dzīvnieku pasakas – pasakas, kuru varoņi ir dzīvnieki, putni vai kukaiņi un kuru darbība risinās dzīvnieku vidē. Tās tiek uzskatītas par vienu no vecākajiem pasaku veidiem. Pasakās stāstīts par meža un mājas dzīvniekiem, putniem, zivīm, kukaiņiem, par to dzīvi kopā ar cilvēkiem. Lielākajā daļā pasaku dzīvnieki darbojas līdzīgi cilvēkiem. Tēlaini parādītas arī cilvēku labās un sliktās īpašības. Dzīvnieku pasakās parasti attēlota mazo, bet darbīgo zvēru un putnu uzvara pār lielajiem un viltīgajiem plēsoņām. Biežāk sastopamie dzīvnieku pasaku varoņi ir lapsa, vilks, zaķis, lācis, ezis, gailis, kaķis, suns, dzērve, strazds, cīrulis u.c.

Brīnumu pasakas – pasakas, kuru personu, notikumu un vides tēlojumam raksturīgs daudzveidīgs fantastikas izmantojums. Brīnumu pasakas tiek sauktas arī par īstajām pasakām, jo fantastikas, burvību un brīnumu šajās pasakās ir vairāk nekā cita veida pasakās. Biežāk sastopamie brīnumu pasaku varoņi – bārenīte, mātes meita, pamāte, trešais dēls (muļķītis), gudrie brāļi, ganu zēns, Sprīdītis, milzis, velns, pūķis, ragana, ķēniņš, princese u.c.

Sadzīves pasakas – pasakas, kurās fantastiski notikumi vai personas tēloti reālās dzīves apstākļos. Pasakās ir daudz humora, joku, anekdotisku gadījumu. Tajās ir maz fantastikas. Šo pasaku centrā ir kāds asprātīgs varonis, kas bieži vien piemulķo bagātos. Biežāk sastopamie sadzīves pasaku varoņi ir zemnieks, kungs, vīrs, sieva, velns nabags u.c.